Oświadczenie złożone
przez senatora Kazimierza Kleinę
w dniu 13 maja 2024 r.

Oświadczenie skierowane do przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego Jacka Jastrzębskiego

Szanowny Panie Przewodniczący!

System bankowy jest niezwykle ważnym obszarem dla społeczeństwa. Od poziomu zaufania do banków zależy ocena Polaków jakości działania państwa, organów regulacji i nadzoru. Jako senator RP oraz przewodniczący Komisji Budżetu i Finansów Publicznych ze szczególną wnikliwością i starannością odnoszę się do analizy ryzyka i ocen jakości funkcjonowania banków i instytucji ubezpieczeniowych, dlatego zwracam się do pana przewodniczącego z wnioskiem o szczególny nadzór nad transakcją sprzedaży VeloBanku oraz jej analizę.

Bank ten jest dziewiątym pod względem wielkości bankiem w Polsce. Powstał jako rezultat przymusowej restrukturyzacji (*resolution*) Getin Noble Banku, która miała miejsce 30 września 2022 r. VeloBank powstał na bazie zdrowych aktywów przeniesionych z Getin, który to następnie zlikwidowano. W celu przeprowadzenia *resolution* Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG) wyłożył 6,87 miliarda zł z funduszy własnych, które są uznawane za środki publiczne. Reszta, tj. 3,47 miliarda zł, pochodziła ze środków banków komercyjnych. Na tym nie koniec. W październiku 2023 r. BFG uwolnił VeloBank od kłopotliwego portfela należności leasingowych, przekazując w zamian VeloBankowi obligacje o wartości 4,7 miliarda zł oraz 240 milionów euro wyemitowane przez Podmiot Zarządzający Aktywami SA, w całości należący do BFG. W dodatku spłatę obligacji zagwarantował BFG. Zaangażowane środki publiczne to ok. 13 miliardów zł. Te środki nie zostaną przez BFG odzyskane, 29 marca 2024 r. zawarto bowiem z Cerberus Capital Management L.P. przedwstępną umowę nabycia VeloBanku za cenę zaledwie 375 milionów zł. Cerberus ma się wprawdzie zobowiązać do dokapitalizowania banku kwotą ok. 700 milionów zł, ale w samym komunikacie BFG jest zastrzeżenie o korektach końcowych oraz wzmianka, że rozważa się dokapitalizowanie banku przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR) oraz Międzynarodową Organizację Finansową (IFC) – część Grupy Banku Światowego.

Kwota 375 milionów zł wydaje się rażąco niska, zważywszy na to, że VeloBank osiągnął zysk netto za rok 2023 w kwocie prawie 450 milionów zł. Tak więc bank ma zostać kupiony za równowartość 9-miesięcznego zysku. Do zatwierdzenia transakcji potrzebna jest zgoda Komisji Nadzoru Finansowego (KNF).

W kontekście planowanej transakcji sprzedaży VeloBanku należy podjąć wiele kwestii i aspektów dotyczących transakcji, modelu operacji oraz podmiotu nabywającego. Skutki takiej operacji mają duże oddziaływanie na interes społeczny i jakość systemu finansów publicznych, dlatego podejmuję następujące kwestie.

1. Kto jest ostatecznym beneficjentem strony nabywającej VeloBank?
2. Czy w gronie ostatecznego beneficjenta nabywającego 100% akcji znajdują się osoby politycznie zaangażowane, eksponowane, tzw. PEP (*politically exposed person*), zarówno z Polski, jak i z USA? Czy taka analiza została przeprowadzona?
3. Czy stronie kupującej doradzają osoby pełniące do niedawna funkcje urzędnicze w organach administracji rządowej?
4. Czy amerykański fundusz Cerberus, który podpisał przedwstępną umowę nabycia 100% akcji VeloBanku z Bankowym Funduszem Gwarancyjnym, i spółka zależna od Cerberus: Capital Management L.P., podlegają zasadom regulacji i sprawozdawczości należnym instytucjom finansowym w Unii Europejskiej?
5. Kto jest końcowym beneficjentem spółki Capital Management L.P.?
6. Gdzie jest zarejestrowany podmiot Capital Management L.P.?
7. Kim są kluczowe osoby zarządzające Capital Management L.P.?
8. Jakim kapitałem, w tym jakiej wielkości, dysponuje Capital Management L.P.?
9. Czy KNF, Bankowy Fundusz Gwarancyjny oraz polskie instytucje dysponują odpowiednimi analizami i dochowały należytej staranności w zakresie:

a) sprawozdań finansowych Capital Management L.P.;

b) tego, jak długo działa podmiot Capital Management L.P.;

c) tego, czy podmiot Capital Management L.P. oraz fundusz Cerberus posiadają doświadczenie oraz

reputację z rynków USA, EU w zakresie zarządzania bankami detalicznymi (jeśli tak, to jaki jest katalog takiego doświadczenia z ostatnich 5 lat);

d) tego, jaki rating posiada Capital Management L.P. oraz fundusz Cerberus?

10. Czy KNF oraz Bankowy Fundusz Gwarancyjny dokonały analiz kluczowego personelu, który podmiot zakupujący VeloBank będzie angażował do zarządzania instytucją w Polsce? Kim są te osoby? Czy podlegały ocenie KNF?

11. Czy polskie państwo, w tym KNF i BFG, posiada wiedzę co do pochodzenia środków zaangażowanych w transakcję zakupu VeloBanku? Jakie jest źródło pochodzenia tych środków, jakie są formy zabezpieczeń? Jakie są wyniki procedury audytu pochodzenia środków finansowych?

12. Czy firma Cerberus lub Capital Management L.P. posiadają historię, udokumentowane doświadczenie, potwierdzone przez KNF w innych instytucjach sprawujących nadzór nad bankami i instytucjami finansowymi, w zakresie nadzoru i zarządzania instytucjami banków detalicznych o skali i zakresie działalności VeloBanku? Jakie to są przykłady, jakich banków i okresów inwestycji dotyczą?

13. Czy KNF oraz instytucje państwa polskiego zebrały analizy z innych instytucji nadzoru bankowego i systemu finansowego w zakresie działalności inwestycyjnej, finansowej funduszu Cerberus?

14. W jakich instytucjach finansowych, bankach w USA oraz w EU podmiot Cerberus lub Capital Management L.P. zaciąga zobowiązania finansowe, dług w celu zakupu VeloBanku? Jakie są to zobowiązania? Czy dają możliwość przejęcia VeloBanku przez kredytodawcę? Czy KNF i BFG posiadają umowy i analizę źródeł pochodzenia środków finansowych na zakup VeloBanku?

15. Czy BFG oraz KNF posiadają strategię dla VeloBanku, którą zaproponowała strona kupująca? Jeśli tak, to kto jest autorem tej strategii?

16. Jakie firmy doradcze i kancelarie prawne pracują po stronie nabywającego?

17. Czy Cerberus miał postępowania przed organami nadzoru finansowego w USA i w EU?

18. W ilu bankach na przestrzeni ostatnich 5 lat Cerberus był 100-procentowm udziałowcem? Jakie to były banki? Gdzie funkcjonowały? Na jakim rynku? Ile procent udziałów, akcji posiadał Cerberus?

19. Czy z uwagi na niską cenę zaoferowaną za VeloBank oraz następującą od początku 2024 r. stopniową wymianę w organach banków z udziałem Skarbu Państwa zwrócono się do Komisji Europejskiej z wnioskiem o wydłużenie terminu na sprzedaż VeloBanku, do czego upoważniają przepisy prawa?

20. Czy KNF i BFG znane są wyniki stress testów banków będących pod zarządem Cerberus?

Panie Przewodniczący, szczególną uwagę zwraca model wyceny banku w stosunku do osiągniętego wyniku, a także kosztów procesu restrukturyzacji poniesionych przez BFG, które wynosiły ok. 13 miliardów zł. Wiele pytań rodzi ostateczna cena, po jakiej nabywca kupuje bank w 100%. W jaki sposób koresponduje ona choćby z kosztami restrukturyzacji?

Strona nabywająca ma przejąć oszczędności, rachunki Polaków, zatem powinna wykazać swoje doświadczenie na gruncie rynku Unii Europejskiej w analogicznych procesach zarządzania i udokumentować profesjonalizm i fachowość kluczowego personelu zarządzającego. Strona kupująca powinna wykazać się reputacją potwierdzoną ratingiem agencji o uznanej pozycji międzynarodowej.

Rodzi się pytanie, jaka jest strategia kupującego dla VeloBanku. Czy ta instytucja będzie bankiem krajowym, czy fragmentem międzynarodowej struktury? Jeżeli tak, to jakiej? Nic w tym względzie nie wiemy.

Panie Przewodniczący, polski sektor finansowy powinien być otwarty dla profesjonalnych inwestorów posiadających wiedzę, doświadczenie oraz strategię, którym mogą zaufać obywatele i polscy przedsiębiorcy. Jest to kluczowe dla bezpieczeństwa sektora finansowego. Zwracam uwagę na sprawę z 2014 r., gdy KNF najpierw odebrała funduszowi Abris prawo głosu, a później nakazała pozbycie się jego udziałów w FM Banku. Decyzja ta była podyktowana m.in. brakiem wykazania końcowych beneficjentów funduszu Abris.

Model transakcji zaproponowany przez Cerberus, czyli realizacja przez podmiot Capital Management L.P., budzi obawy, jest to bowiem transakcja dokonywana przez podmiot przeznaczony dla transakcji. Bank wymaga gwarancji i stabilizacji, zatem trudno zaakceptować fakt, iż podmiot kupujący już na początku transakcji limituje odpowiedzialność do podmiotu zależnego Capital Management L.P. Rodzi to pytania, jakim kapitałem dysponuje podmiot zależny, kto będzie zarządzał, czy istnieją zobowiązania podmiotu zarządzającego w rozliczeniu tej transakcji z podmiotami trzecimi, a jeżeli tak, to jakie i wobec kogo. Zawsze w transakcjach z podmiotem, jakim jest fundusz prywatny, stawiane jest zasadnicze i główne pytanie: jaki jest horyzont czasowy i model wyjścia z transakcji? Ponieważ przedmiotem transakcji jest bank, a fundusz przyjmuje zazwyczaj horyzont 5–7 lat, powstaje pytanie, kto jest realnym beneficjentem transakcji. Nie bez znaczenia pozostaje kwestia pochodzenia środków finansowych, jakimi dysponuje fundusz, niekorzystna sytuacja na rynku finansowym funduszy prywatnych w USA może bowiem spowodować odpływ inwestorów

z funduszu i przyspieszoną realizację transakcji wyjścia z VeloBanku. Sama forma funduszu ze skoncentrowanym, 100-procentowym udziałem nie jest stabilną podstawą dla instytucji typu bank. Inną sprawą jest udział funduszu w bankach notowanych na giełdzie. W takich przypadkach udziały mniejszościowe, zdywersyfikowane stanowią mniejsze zagrożenie niż 100-procentowe posiadanie własności w banku. W tym przypadku olbrzymia skala ryzyka jest przeniesiona spoza systemu nadzoru.

Od państwa dojrzałości i odpowiedzialności zależy zaufanie obywateli do instytucji, do rynku, dlatego proszę o wnikliwą analizę sytuacji i nadzór pana przewodniczącego oraz podległych mu instytucji nad transakcją, która jest bardzo istotnym probierzem jakości systemu finansowego w Polsce.

Kazimierz Kleina